

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/342437961>

ЖУРНАЛ Педагогіка та психологія 1(11)2020

Technical Report · June 2020

CITATIONS

0

READS

114

1 author:

[Hanna Slozanska](#)

Ternopil National Pedagogical University V.Hnatiuk Memorial

25 PUBLICATIONS 9 CITATIONS

SEE PROFILE

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ISSN 2413-3329

ISSN 2520-6788

НАУКОВИЙ ВІСНИК

МУКАЧІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

СЕРІЯ

«ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ»

Збірник наукових праць

Випуск 1(11)' 2020

МУКАЧЕВО

2020

Головний редактор

Пазюра Наталія Валентинівна – д. пед. н., професор
(Україна)

Заступники головного редактора

Товканець Ганна Василівна – д. пед. н., професор
(Україна)

Шербан Тетяна Дмитрівна – д. психол. н., професор
(Україна)

Відповідальний секретар

Лалак Наталія Володимирівна – к. пед. н., доцент
(Україна)

Редакційна колегія:

Бахмат Наталія Валеріївна – д. пед. н., професор
(Україна)

Брецько Ірина Іванівна – к. психол. н., доцент (Україна)

Височан Леся Михайлівна – к. пед. н., доцент (Україна)

Гевко Ігор Васильович – д. пед. н., професор (Україна)

Горпініч Тетяна Ігорівна – к. пед. н., доцент (Україна)

Карташова Любов Андріївна – д. пед. н., професор
(Україна)

Кобаль Василь Іванович – к. пед. н., доцент (Україна)

Король Лідія Дмитрівна – к. психол. н., доцент (Україна)

Корнієнко Інокентій Олексійович – д. психол. н., доцент
(Україна)

Корніяка Ольга Миколаївна – д. психол. н., професор
(Україна)

Кучай Олександр Володимирович – к. пед. н., доцент
(Україна)

Лавренова Марія Василівна – к. пед. н., доцент (Україна)

Мельничук Ірина Миколаївна – д. пед. н., професор
(Україна)

Михальчук Наталія Олександрівна – д. психол. н.,
професор (Україна)

Мовчан Катерина Миколаївна – ст. викладач (Україна)

Орсова Рената – доктор філософії PhD, Paed Dg
(Словацька Республіка)

Пічкур Микола Олександрович – к. пед. н., доцент
(Україна)

Попович Наталія Михайлівна – д. пед. н., доцент
(Україна)

Попович Оксана Михайлівна – к. пед. н. (Україна)

Розман Ірина Іллівна – к. пед. н., доцент (Україна)

Саболч Єва – доктор філософії у галузі загальної
педагогіки та історії педагогіки, професор (Угорщина)

Теличко Наталія Вікторівна – д. пед. н., професор
(Україна)

Федчишин Надія Орестівна – д. пед. н., професор
(Україна)

Фенчак Любов Михайлівна – к. пед. н., доцент (Україна)

Фізелі Октавія Йосипівна – д. пед. н., професор
(Україна)

Харченко Наталія Валентинівна – к. психол. н., доцент
(Україна)

Матеріали друкуються мовою оригіналу.

*Відповідальність за викладений матеріал несуть автори
статей.*

Збірник наукових праць включено до
Переліку фахових видань України (Категорія «Б»)
з педагогічних наук
(Наказ МОН України № 1643 від 28 грудня 2019 р.),
психологічних наук
(Наказ МОН України № 409 від 17 березня 2020 р.)

Збірник представлено

у таких наукометричних базах:

Російський індекс наукового цитування (Росія);
Research Bib (Японія), Index Copernicus (Польща), Cite
Factor, Infobase Index (Індія),
Genamics JournalSeek, Academic Keys (США),
ACNP Catalogue (Італія)

Засновник і видавець:

Мукачівський державний університет
Україна, 89600, Закарпатська область,
м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26
тел. (03131) 2-11-09, факс (03131) 2-11-09
e-mail: ppmsu2015@ukr.net

Рецензенти:

Полищук Віра Аркадіївна – доктор педагогічних
наук, професор.

Горбань Галина Олександрівна – доктор
психологічних наук, доцент.

*Рекомендовано до друку та поширення
через мережу Інтернет Вченою радою
Мукачівського державного університету
(протокол № 8 від 23. 04. 2020 р.)*

**Науковий вісник Мукачівського державного
університету. Серія «Педагогіка та психологія»** -
збірник наукових праць, який структурований за
наступними напрямками: педагогічна теорія та історія
педагогіки; професіоналізація та диверсифікація вищої
школи; розвиток особистості та освітні технології;
психолого-педагогічна комунікація; компаративна
педагогіка і психологія; педагогічна та вікова
психологія; організаційна психологія та психологія
праці.

УДК 37:159.9

Науковий вісник Мукачівського державного
університету. Серія «Педагогіка та психологія»: зб.
наук. пр. / Ред. кол. : Пазюра Н. В. (гол. ред.) та ін. –
Мукачево : Вид-во МДУ, 2020. – Випуск 1 (11). – 290 с.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

ISSN 2413-3329
ISSN 2520-6788

SCIENTIFIC BULLETIN

of

Mukachevo State University

Series

«Pedagogy and Psychology»

Collection of scientific articles

Issue 1 (11)' 2020

MUKACHEVO

2020

Scientific Bulletin of Mukachevo State University
Pedagogy and Psychology Series
Issue 1 (11). 2020

Editor in Chief

Paziura Nataliia Valentynivna - Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor (Ukraine)

Deputy Editors-in-Chief

Tovkanets Hanna Vasylivna - Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor (Ukraine)

Shcherban Tetiana Dmytrivna - Doctor of Psychology, Professor
(Ukraine)

Executive Secretary

Lalak Natalia Volodymyrivna - Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor (Ukraine)

Editorial board:

Bakhmat Nataliia Valeriivna - Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor (Ukraine)

Bretsko Iryna Ivanivna - Candidate of Psychology, Associate Professor
(Ukraine)

Vysochan Lesya Mykhailivna - Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor (Ukraine)

Hevko Ihor Vasyliovych - Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
(Ukraine)

Horpynich Tetiana Ihorivna - Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor (Ukraine)

Kartashova Lyubov Andriivna - Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor (Ukraine)

Kobal Vasyl Ivanovych - Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor (Ukraine)

Korol Lydia Dmytrivna - Candidate of Psychology, Associate
Professor (Ukraine)

Kornienko Inokentiy Oleksiyovych - Doctor of Psychology, Associate
Professor (Ukraine)

Komiyaka Olha Mykolayivna - Doctor of Psychology, Professor
(Ukraine)

Kuchay Oleksandr Volodymyrovych - Candidate of Pedagogical
Sciences, Associate Professor (Ukraine)

Lavrenova Maria Vasylivna - Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor (Ukraine)

Melnichuk Iryna Mykolayivna - Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor (Ukraine)

Mykhalchuk Natalia Oleksandrivna - Doctor of Psychology, Professor
(Ukraine)

Movchan Kateryna Mykolayivna - senior teacher (Ukraine)

Orosova Renata - PhD, Paed Dr (Slovak Republic)

Pichkur Mykola Oleksandrovych - Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor (Ukraine)

Popovych Natalia Mykhailivna - Doctor of Pedagogical Sciences,
Associate Professor (Ukraine)

Popovych Oksana Mykhailivna - Candidate of Pedagogical Sciences
(Ukraine)

Rozman Iryna Illivna - Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor (Ukraine)

Szabolcs Eva - Doctor of Philosophy in General Pedagogy and History
of Pedagogy, Professor (Hungary)

Telychko Natalia Viktorivna - Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor (Ukraine)

Fedchyshyn Nadiya Orestivna - Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor (Ukraine)

Fenchak Lyubov Mykhailivna - Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor (Ukraine)

Fizeshi Octavia Yosypivna - Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
(Ukraine)

Kharchenko Natalia Valentynivna - Candidate of Psychology,
Associate Professor (Ukraine)

*Materials are printed in the original language. The authors of the
articles are responsible for the presented material.*

Certificate of state registration of the print media
Series: KV № 22663-12563 PR dated 15.03.2017
Certificate of the publishing subject
Series: DK № 6984 dated November 20, 2019.

Collection of scientific works included in
List of professional publications of Ukraine
(Category "B")
in pedagogical sciences
(Order of the Ministry of Education and Science of
Ukraine № 1643 of December 28, 2019),
psychological sciences
(Order of the Ministry of Education and Science of
Ukraine № 409 of March 17, 2020)

The collection is presented in the following scientometric
databases:

Russian Index of Scientific Citation (Russia);
Research Bib (Japan), Index Copernicus (Poland), Cite
Factor, Infobase Index (India),
Genamics JournalSeek, Academic Keys (USA),
ACNP Catalog (Italy)
Founder and publisher:
Mukachevo State University
Ukraine, 89600, Transcarpathian region,
Mukachevo, street Uzhhorodska, 26
tel. (03131) 2-11-09, fax (03131) 2-11-09
e-mail: ppsmsu2015@ukr.net

Reviewers:

Polishchuk Vira Arkadiivna – Doctor of Pedagogical
Sciences, Professor.

Garban Halyna Oleksandrivna – Doctor of Psychological
Sciences, Associate Professor.

Recommended for printing and distribution via the Internet
by the Academic Council of Mukachevo State University
(Minutes № 8 of April 23, 2020)

Scientific Bulletin of Mukachevo State University.

Series "Pedagogy and Psychology" – a collection of
scientific papers, which is structured in the following
areas: pedagogical theory and history of pedagogy;
professionalization and diversification of higher education;
personality development and educational technologies;
psychological and pedagogical communication;
comparative pedagogy and psychology; pedagogical and
age psychology; organizational psychology and
psychology of work.

UDC 37: 159.9

Scientific Bulletin of Mukachevo State University.
Series "Pedagogy and Psychology": Coll. Scient. p./Ed.
count : Paziura N. V. (ed.) And others. - Mukachevo: MSU
Publishing House, 2020. - Issue 1 (11). - 290 p.

© Mukachevo State
University, 2020

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Галів М. Д. Ідеї неоромантизму в українському історико-педагогічному наративі (кінець XIX – перша третина XX ст.).....	15
Гусар Д. О., Опарик Л. М. Інноваційна методика Василя Куфлюка у контексті вітчизняних та зарубіжних концепцій розвитку музичного слуху.....	20
Кобаль В. І., Софілканич М. І. Становлення та розвиток Ужгородської дитячої школи мистецтв як осередку естетичного виховання шкільної молоді.....	23
Кушнір І. І. Сучасний погляд на освітній менеджмент.....	28
Лялюк Г. М. Психолого-педагогічний супровід розвитку професійної ідентичності майбутніх соціальних педагогів у процесі підготовки до опікунсько-виховної діяльності.....	31
Опачко М. В., Ковач А. І. Професійна орієнтація учнів у історико-педагогічному дискурсі.....	35
Товканець О. С. Науково-методичний супровід самоосвітньої діяльності педагогів закладу дошкільної освіти.....	38
Фізеші О. Й. Ретроспектива становлення закладів початкової освіти в Закарпатті (XIX-XXI ст.): передумови, особливості, тенденції.....	42
Човрій С. Ю. Августин Волошин як директор Ужгородської греко-католицької півче-учительської семінарії.....	45
Шеретюк Р. М., Стоколос Н. Г. Художньо-естетичне середовище піарського шкільництва Волині (XVIII – перша третина XIX ст.)	49

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Атрощенко Т. О., Алмаші - Копин А. В., Беспалько Л. А., Білик О. В. Сутність культурологічної компетентності майбутніх учителів початкових класів.....	53
Бахмат Н. В. Суб'єктні властивості майбутнього педагогічного працівника у системі професійної підготовки.....	56
Гнатик К. Б., Лізак К. М. Педагогічні умови і структурно-функціональна модель формування професійної ідентичності майбутніх бакалаврів іноземної мови.....	60
Гончаренко О. В., Полянничко А. О. До питання змісту медико-соціальної складової підготовки соціальних працівників.....	63
Демянчук М. Р. Організація експериментального дослідження професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи в медичних коледжах.....	66
Качур Б. М., Качур М. М. Корпоративна культура викладачів закладу вищої освіти як педагогічна проблема.....	69

Копочинська Ю. В.	
Теоретико-методологічні аспекти застосування особистісного підходу у процесі професійної освіти майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії.....	72
Кравченко Л. В., Новак Л. Л.	
Організація охорони праці під час виробничої практики студентів закладів вищої освіти.....	75
Кухарчук О. С., Мовчан К. М.	
Роль і значення інформаційно-бібліотечної роботи в інформаційному забезпеченні студентів закладів вищої освіти.....	78
Лавренова М. В., Фодор К. Й.	
Педагогічні умови і структурно-функціональна модель формування соціокультурної компетентності майбутніх бакалаврів іноземної мови на засадах міждисциплінарної інтеграції.....	81
Лебідь І. Г.	
Підготовка бакалаврів з транспортних технологій в Україні: особливості та тенденції розвитку.....	84
Повідайчик О. С., Козубовський Р. В.	
Формування толерантності студентів у полікультурному середовищі закладу вищої освіти.....	87
Попадич О. О.	
Теоретичні основи правового виховання майбутніх працівників закладів дошкільної освіти.....	90
Пристаї Г. В.	
Особливості формування компетентності в писемному мовленні при підготовці вчителя англійської мови.....	94
Терентьєва Н. О.	
Управлінська підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання (на прикладі Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка).....	97
Товканець Г. В., Глебова А. А.	
Соціокультурна компетентність у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи.....	101
Тягур В. М., Басараб В. В., Король Н. В., Куцик О. Г.	
До проблеми професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.....	104
Цюняк О. П.	
Сутність і структура професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.....	107
Чорний А. М.	
Програма проектування професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників.....	110
Шевченко Р. І.	
Компетентнісний підхід у змісті освітніх програм підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ (ОС Магістр).....	115
Яковишина Т. В.	
Вектори професійного саморозвитку в умовах компетентісно зорієнтованого підходу в освітньому процесі ЗВО.....	119
Тумків N. M.	
Multidisciplinary as a basis of the future petroleum specialists training.....	122

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Дем'яненко С. Д.	
Інтеграція мовленнєвого та рухового розвитку дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності.....	125

Добош О. М. Формування толерантності як професійно важливої якості керівників закладів дошкільної освіти.....	128
Ігнатишин М. І., Горобець В. В., Швардак Т. М. Застосування анімації та BYOD - технології на уроках фізики в закладах загальної середньої освіти.....	132
Карташова Л. А., Пліш І. В. Цифровий порядок денний розвитку освіти: спрямованість на формування цифрових компетентностей.....	135
Козловська І. М., Криштанович М. Ф., Миськів І. С., Опачко М. В. Методологічні підходи та дидактична компетентність сучасного вчителя фізики.....	139
Котелянець Ю. С. Педагогічні умови формування творчості дітей старшого дошкільного віку в процесі роботи з різними матеріалами.....	143
Клос Л. Є., Криштанович М. Ф., Мукан Н. В., Мукан О. В. Культура здоров'я фахівців з цивільної безпеки як основа формування професійної компетентності.....	146
Лалак Н. В., Майборода І. Е., Василюк М. І. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі художньо-трудової діяльності.....	151
Маринченко Г. М. Метод «гексагон» і розвиток критичного мислення на уроках історії.....	154
Олійник Г. М., Главацька О. Л., Брижак Н. Ю. Соціальний аніматор як суб'єкт соціокультурної діяльності.....	157
Повідайчик М. М. Педагогічна культура як чинник конкурентоспроможності вчителя математики.....	160
Розлуцька Г. М., Сокол М. О. Ранкові зустрічі як засіб формування полікультурного виховання молодших школярів.....	163
Січко І. О. Використання інтегрованого підходу на уроках «Я досліджую світ» в умовах Нової української школи.....	166
Черепаня Н. І., Русин Н. М. Інтерактивні форми роботи з батьками вихованців в умовах сучасного закладу дошкільної освіти.....	169
Цуркан М. В. Інтерактивні методи навчання української мови іноземних студентів-медиків.....	173
Яров Т. К. Педагогіка партнерства: успішна взаємодія школи та сім'ї.....	177
Gergely Hladonik Verbs of reporting in academic writing.....	180
Orosová Renáta, Petříková Katarína, Starosta Volodymyr Úlohy mikrovyučovania v kontexte bloomovej taxonomie.....	183
Telychko N. V., Zavydovska D. Foreign language training for professional intercultural communication as one of the components of modern legal education.....	186
Tovkanec H. V., Szilágyi V. V. Stratégiahasználat vizsgálata idegen nyelvű szövegértési, szövegalkotási feladatok során.....	188

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ

Березовська Л. І. Формування умінь слухати співрозмовника у процесі комунікативно-мовленнєвої підготовки майбутніх соціальних працівників.....	191
Варга Л. І., Мартин Н. В. Критеріальний підхід до формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій.....	194
Врабель Т. Т. Підготовка перекладачів як посередників у міжкультурній комунікації.....	197
Зобенько Н. А. Впровадження коучингових технологій у процес професійної підготовки майбутніх фахівців психолого-педагогічної сфери.....	199
Климова К. Я. Теоретико-методичні аспекти формування мовнокомунікативної професійної компетентності майбутніх фахівців сфери публічного управління та адміністрування.....	204
Ребуха Л. З., Рудакевич О. М. Особливості міжкультурної комунікації у практиці соціальної роботи в умовах поліетнічного регіону.....	207
Скрипнікова В. О. Поняття міжкультурної компетентності: сутність та зміст.....	210

КОМПАРАТИВНА ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

Бондар Т. І. Розвиток системи педагогічної освіти США та Канади: порівняльний аспект.....	216
Булда М. В. Еволюція акордеонно-баянного мистецтва України та Польщі (порівняльна характеристика).....	220
Гук Л. І. Розвиток суспільно-політичного устрою Канади на початку XIX століття та його вплив на розвиток шкільної освіти.....	223
Козубовська І. В., Сідун Л. Ю., Мигалина З. І. Полікультурна підготовка педагогічних кадрів для шкіл і дошкільних навчальних закладів в США.....	226
Лалак Н. В., Граб М. В. Сучасні тенденції реформування системи освіти Норвегії.....	229
Леврінц М. І. Організаційно-змістові підходи до підготовки вчителів іноземних мов в університетах США.....	232
Мишко С. А. Становлення і розвиток тестування з визначення професійної придатності в США.....	237
Протас О. Л. Концептуалізація проблеми обдарованості у зарубіжних та вітчизняних дослідженнях.....	239
Фенчак Л. М., Зябловська Д. Є. Аналіз стану професійної підготовки майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти Європи.....	242
Kryshynets-Andyaloshi K. O. The international cooperation of the institution of general secondary education as a scientific and pedagogical problem.....	248

ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Барчій М. С., Воронова О. Ю.

Ціннісні орієнтації в структурі спрямованості особистості..... 252

Бохонкова Ю. О., Буровіна О. В., Сербін Ю. В.

Формування неконфліктної взаємодії акцентуйованих підлітків з оточенням..... 255

Візнюк І. М.

Особистісне відчуження як фактор виникнення іпохондричних розладів у людей похилого віку..... 258

Літвінова О. В., Пилипенко Л. В.

Емпіричні показники психологічних складових самоставлення у чоловіків з набутими порушеннями опорно-рухового апарату..... 262

Паламарчук О. М., Короцінська Ю. А.

Технології розвитку емоційної саморегуляції в осіб юнацького віку..... 267

Щербан Т. Д., Щербан Г. В.

Психологічні особливості формування життєвих перспектив першокурсників..... 270

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ

Алмашій І. І.

Соціально-психологічні характеристики екологічної складової загальноуніверситетських семінарів..... 274

Волобуєва О. Ф., Федик А. О.

Про результати експериментальної перевірки програми розвитку професійного мислення майбутніх офіцерів-прикордонників..... 276

Марценюк М. О., Юсько О. В.

Психологічні вектори профілактики стресів та запобігання дезадаптивних станів..... 281

Beata Barchi

To the problem of unemployment: psychological aspects..... 284

НАУКОВІ ПОДІЇ, РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ

Буяк Б. Б.

Рецензія на монографію Слозанської Г. І. «Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи» 287

Васильєва М. П.

Рецензія на монографію Слозанської Г. І. «Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи» 288

CONTENTS

EUDCATIONAL THEORY AND HISTORY OF PEDAGOGICS

Haliv M. D.

Ideas of Neo-romantism in Ukrainian history-pedagogical narrative (end of the XIXth – first third of the XXth century)..... 15

Husar D. O., Oparyk L. M.

The innovative methods of Vasyl Kuflyuk in the context of domestic and foreign concepts of musical hearing development..... 20

Kobal V. I., Sofilkanych M. I.

Uzhhorod Children's School of Arts formation and development as an important center of aesthetic education of school youth..... 23

Kushnir I. I.

Modern view on educational management..... 28

Lialiuik G. M.

The psychological-pedagogical support of development of professional identity of the future social pedagogues in the process of preparation for tutealage-educational activity..... 31

Opachko M. V, Kovach A. I.

Professional orientation of students in historical and pedagogical discourse..... 35

Tovkanets O. S.

Scientific and methodological support of self-educational activities of preschool education teachers..... 38

Fizeshi O. J.

Retrospective of establishment of the primary education institutions in transcarpathia (the period of XIX-XXI centuries): its preconditions, features, trends..... 42

Chovriy Sofiya

Avgustyn Voloshyn – the Director of Uzhhorod Greek-Catholic Chorister and Teacher-Training Seminary..... 45

Sheretyuk R. M., Stokolos N. G.

Artistic and aesthetic environment of Piarists school in Volyn (18th – the first third of the nineteenth century.)..... 49

PROFESSIONALISATION AND DIVERSIFICATION OF HIGHER EDUCATION

Atroshchenko T. O., Almashi- Kopyn A. V., Bespalko L. A., Bilyk O. V.

The sence of cultural competence of future primary school teachers..... 53

Bakhmat N. V.

Subjective properties of the future pedagogical worker in the system of professional training..... 56

Hnatik K. B., Lizak K. M.

Pedagogical conditions and structural-functional model of future bachelor's professional identity formation in foreign language teaching..... 60

Honcharenko O. V., Polianychko A. O.

On the content of the medico-social component of training social workers to work..... 63

Demianchuk M. R.

Organization of experimental research of vocational training of future junior specialists in nursing in medical colleges..... 66

Kachur B. M., Kachur M. M.

Corporate culture of teachers at higher educational establishments as a pedagogical problem..... 69

Коропчынська Ю. В.	
Theoretical and methodological aspects of application of personal approach in the process of professional education of future specialists in physical therapy, ergotherapy.....	72
Кравченко Л. В., Новак Л. Л.	
Organization of occupational safety during the productive practice of students in higher education institutions.....	75
Кухарчук О. С., Мовчан К. М.	
The role and importance of information and library work in the information support of students of higher education institutions.....	78
Лавренова М. В., Фодор К. Ж.	
Pedagogical terms and structural-functional model of forming sociocultural competence of future bachelors of arts in foreign languages on the principles of interdisciplinary integration.....	81
Лєбід І. Н.	
Transportation Technology Bachelors` professional training in Ukraine: Peculiarities and Development Trends.....	84
Повідайчук О. С., Козубовський Р. В.	
Formation of students` tolerance in the multicultural environment of higher education institution.....	87
Попадьч О. О.	
Theoretical basis of legal education of future employees of preschool education.....	90
Прьстай Н. В.	
The characteristics of formation of writing competence in the context of training of an English language teacher.....	94
Терентьєва Н. О.	
Management training of future specialists in physical education (on the example of the National University «Chernihiv Collegium» named after Taras Shevchenko).....	97
Товканець Н. В., Глебова А. А.	
Socio-cultural competence in the professional training of future primary school teachers.....	101
Тіагур В. М., Басараб В. В., Корол Н. В., Кутський О. Г.	
To the problem of professional competence of future primary school teacher.....	104
Тсиуніак О. П.	
The essence and structure of professional readiness of future primary education masters for innovation.....	107
Чорний А. М.	
Program for designing the professional competence of future border officers.....	110
Шевченко Р. І.	
Competence approach in the content of educational programs for training future officers of the Ukrainian Navy (EL master).....	115
Яковиська Т. В.	
Vectors of professional self-development in the conditions of a competently oriented approach in the educational process.....	119
Тимків Н. М.	
Multidisciplinarity as a basis of the future petroleum specialists training.....	122

PERSONALITY DEVELOPMENT AND EDUCATIONAL TECHNOLOGIES

Деміаненко С. Д.	
Integration of the preschool children`s speech and motor development in a game activity.....	125
Добос О. М.	
Forming tolerance as a professionally important quality leaders of pre-school education institutions.....	128

Ihnatyshyn M. I., Gorobets V. V., Shvardak T. M.	
Application of animation and BYOD – technology in physical lessons in secondary general education school.....	132
Kartashova L. A., Plish I. V.	
Digital education development agenda: directing to formate digital competences.....	135
Kozlovska I. M., Kryshchanovych M. F., Myskiv I. S., Opachko M. V.	
Methodological approaches and didactic competence of a modern teacher of physics.....	139
Kotelianets Yu. S.	
Pedagogical conditions of formation of preschool children’s creativity in the process of work with different materials.....	143
Klos L. Y., Kryshchanovych M. F., Mukan N. V., Mukan O. V.	
Health culture of civil safety professionals as the basis of professional competence formation.....	146
Lalak N. V., Mayboroda I. E., Vasilinka M. I.	
Development of creative abilities of junior schoolchildren in the process of artistic and labor activity.....	151
Marinchenko H. M.	
The hexagon method and the development of critical thinking at history lessons.....	154
Olynyk H. M., Glavacka O. L., Bryzhak N. Yu.	
Animator as a subject of socio-cultural activities.....	157
Povidaychuk M. M.	
Pedagogical culture as a factor in the competitiveness of mathematics teachers.....	160
Rozlutska H. M., Sokol M. O.	
Morning meetings as a means of forming multicultural education of junior schoolchildren.....	163
Sichko I. A.	
The use of an integrated approach on the lessons «I am exploring the world» in the New Ukrainian School.....	166
Cherepanya N. I., Rusin N. M.	
Interactive forms of work with parents of pupils in the conditions of a modern preschool institution.....	169
Tsurkan M. V.	
Interactive methods of teaching the Ukrainian language to foreign medical students.....	173
Yarov T. K.	
Partnership pedagogy: successful school-family interaction.....	177
Gergely Hladonik	
Verbs of reporting in academic writing.....	180
Orosová Renáta, Petříková Katarína, Starosta Volodymyr	
Úlohy mikrovyučovania v kontexte bloomovej taxonómie.....	183
Telychko N. V., Zavydovska D.	
Foreign language training for professional intercultural communication as one of the components of modern legal education.....	186
Tovkanec H. V., Szilágyi V. V.	
Stratégiahasználat vizsgálata idegen nyelvű szövegértési, szövegalkotási feladatok során.....	188

PSYCHOLOGICAL AND EDUCATIONAL COMMUNICATION

Berezovska L. I.	
Formation of the couple's hearing about the process of communicative speech training of future social workers.....	191
Varha L. I., Martyn N. V.	
Criteria approach to the formation of communicative culture of future teachers by means of interactive technologies.....	194

Vrabel T. T.	
Training translators as mediators in intercultural communication.....	197
Zobenko N. A.	
Introduction of coaching technologies in the process of professional training of future specialists in the psychological and pedagogical sphere.....	199
Klymova K. Ya.	
Theoretical and methodological aspects of the formation of linguistic communicative professional competence of the future specialists in the field of public management and administration.....	204
Rebukha L. Z., Rudakevych O. M.	
Features of intercultural communication in the practice of social work in a polyethnic region.....	207
Skrypnikova V. O.	
The concept of intercultural competence: essence and content.....	210

COMPRATIVE PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

Bondar T. I.	
Teacher traning system development in the USA and Canada: a comparative study.....	216
Bulda M. V.	
The evolution of the accordion-bayan arts of Ukraine and Poland (comporative characteristics).....	220
Huk L. I.	
The development of the socio-political system of Canada in the early nineteenth century and its impact on the development of school education.....	223
Kozubovska I. V., Sidun L. Yu., Mygalyna Z. I.	
Multicultural teacher training for schools and preschools in the United States.....	226
Lalak N. V., Hrab M. V.	
Current trends in education reform in Norway.....	229
Levrints M. I.	
Approaches to the development of curricula of foreign language teacher education at the US Universities.....	232
Myshko S. A.	
From the history of Career Aptitude Tests in the USA.....	237
Protas O. L.	
Conceptualization of the giftedness problem in foreign and domestic researche.....	239
Fenchak L. M., Zyablovska D. E.	
Analysis of the professional training status future designers in the higher educational institutions of Europe.....	242
Kryshynets -Andyaloshi K. O.	
The international cooperation of the institution of general secondary education as a scientific and pedagogical problem.....	248

PEDAGOGICAL AND DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY

Barchiy M. S., Voronova O. Yu.	
Value orientations in the structure of personality orientation.....	252
Bokhonkova Yu. O., Burovina O. V., Serbin I. V.	
Development of non-conflict interaction of accentuated adolescents with the environment.....	255
Vizniuk I. M.	
Personal alienation as a factor in the occurrence of hypochondriac disorders of the elderly people.....	258
Litvinova O. V., Pilipenko L.V.	
Empirical indicators of psychological components of self-esteem in men with acquired disorders of the musculoskeletal system.....	262

Palamarchuk O. M., Korotsinska Yu. A.

Technologies for the emotional self-regulation development of adolescents..... 267

Shcherban T. D., Shcherban H. V.

Psychological features of formation of freshmen life prospects..... 270

PSYCHOLOGY OF WORK AND ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY

Almashiy I. I.

Social and psychological characteristics of the ecological component of university seminars..... 274

Volobueva O. F., Fedyk A. O.

About the results of the experimental verification of the program for the development of professional thinking of future border guards..... 276

Martsenyuk M. O., Yusko O. V.

Psychological vectors of stress prevention and prevention of maladaptive states..... 281

Beata Barchi

To the problem of unemployment: psychological aspects..... 284

SCIENTIFIC EVENTS, REVIEWS, RESPONDS

Buyak B. B.

Review of the monograph Slozanska G.I. «Social work in the local community: theories, models and methods»..... 287

Vasilieva M. P.

Review of the monograph Slozanska G.I. «Social work in the local community: theories, models and methods»..... 288

SDPU, Vol. LI, pp. 9–16.

4. Harmer J. (2001), Listening [Listening], The Practice of English Language Teaching, London : Longman, pp. 228 –233.

5. Rogers A. (2009), Procedures for Listening Skills [Electronic Resource], Exploration on Designing College English Listening Class, [Electronic Resource], Available at: <http://www.ehow.com/info>

В статье раскрыты основные аспекты иноязычной подготовки будущих юристов к профессиональной межкультурной коммуникации. Проанализированы особенности профессиональных и лингвистических знаний, которыми необходимо овладеть юристам для формирования у них иноязычной профессиональной коммуникативно компетенции. Обоснована важность выбора методики обучения иноязычного общения для студентов юридических специальностей, учета профессиональной специфики особенностей предметной области функционирования языка специальности являются важными факторами, которые способствуют эффективной организации учебного процесса.

Ключевые слова: коммуникативные умения и навыки, речевая деятельность, межкультурной коммуникации, профессионально-коммуникативная компетентность, юридических кадры.

Відмінності у правових системах різних країн не можуть не впливати на вербальну і невербальну поведінку юристів у ході професійного спілкування. Таким чином, ми говоримо про діалог правових культур країни рідної та вивченої мови, що має становити невід'ємну частину формування у майбутніх юристів навичок і вмінь міжкультурної комунікації. Для успішного професійного міжкультурного спілкування майбутнім юристам необхідно оволодіти професійними та лінгвістичними знаннями, навичками й уміннями, що складатимуть їхню ініомовну професійну комунікативну компетенцію (ПКК). Окрім того, юриспруденція, як і будь яка інша галузь, має значний термінологічний базис, а викладання іноземної мови юристам відіграє важливу роль в межах правових навчальних програм як в академічній діяльності, так і в професійному середовищі. У процесі оволодіння юридичною термінологією виникає цюнайменше дві проблеми. Перша – розуміння загальних лінгвістичних особливостей іноземного тезаурусу, як, наприклад, використання лексики і граматичних конструкцій, а також розуміння фонетичних особливостей, друга – відмінності національної правової системи та правової системи країни, мова якої вивчається. Отже, чітко структурований та обдуманий вибір методики навчання ініомовного спілкування для студентів юридичних спеціальностей, врахування професійної специфіки особливостей предметної галузі функціонування мови спеціальності є важливими факторами, що сприяють ефективній організації навчального процесу. У статті розкрито основні аспекти ініомовної підготовки майбутніх юристів до професійної міжкультурної комунікації. Проаналізовано особливості професійних та лінгвістичних знань, якими необхідно оволодіти юристам для формування у них ініомовної професійно комунікативної компетенції. Доведено важливість вибору методики навчання ініомовного спілкування для студентів юридичних спеціальностей, врахування професійної специфіки особливостей предметної галузі функціонування мови спеціальності є важливими факторами, що сприяють ефективній організації навчального процесу.

Ключові слова: комунікативні вміння й навички, мовленнєва діяльність, міжкультурної комунікації, професійно-комунікативна компетентність, юридичних кадри.

UDC 37.016:81*243(045)

DOI 10.31339/2413-3329-2020-1(11)-188-190

Tovkanec Hanna Vasilivna,

a pedagógiai tudományok doktora, professzor,

Munkácsi Állami Egyetem, Munkács

Szilágyi Vaszil Vaszilyovics,

aspiráns,

Munkácsi Állami Egyetem, Munkács

főiskolai tanár,

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász

STRATÉGIAHASZNÁLAT VIZSGÁLATA IDEGEN NYELVŰ SZÖVEGÉRTÉSI, SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK SORÁN

Az idegen nyelvi olvasott szöveg értése és az írott szöveg alkotása már többször állt a hazai és nemzetközi kutatások középpontjában. Jelen írás a két területet ötvözi a terüleetspecifikus stratégiahasználatlal kiegészítve. Az olvasott szövegértési valamint az írott szövegalkotási feladatok az idegen nyelvek tanításában domináns szerepet kapnak.

Kulcsszavak: nyelvtanulási stratégiák, nyelvelsajátítás, idegen nyelvi olvasás- és írástudás

A probléma felvetése. Az idegen nyelv elsajátítása során kiemelt fontosságúak az olvasott szövegértési és az írott szövegalkotási készségek. A két készségterület szoros összefüggését számos idegennyelv-elsajátítással foglalkozó kutatás megerősít. Stotsky számos empirikus kutatás eredményeit összevetve jutott arra a következtetésre, hogy „a jobban írók általában jobb olvasók lesznek, és többet olvasnak, mint a gyengébben fogalmazó társaik, továbbá a jobban olvasók szintaktikailag érettebben fogalmaznak” [23, p. 636].

Az utóbbi években számos kutatás tárgyát képezték a nyelvtanulási stratégiák. A vizsgálatokban leggyakrabban az általános nyelvi stratégiák feltérképezésére fókuszáltak a kutatások kérdőíves mérőeszközök alkalmazásával. [19, p. 291-360], [20, p.1-20], [7, p.25-27], [9].

A nyelvi stratégiák különböző tényezőkkel való kapcsolata pl. nem, életkor, nyelvi szint, attitűd, motiváció, illetve a nyelvi készségekkel

való összefüggéseire az utóbbi években figyelt fel a kutatók, azonban specifikusan az olvasott szöveg értésével és az írott szöveg alkotásával való összefüggéseinek felderítésére kevés vizsgálat irányult. [5, p.299-328], [22, p.18-42]

A kutatás célja abban rejlik, hogy megvizsgálja az olvasott szövegértési valamint az írott szövegalkotási feladatok alkalmazását az idegen nyelv tanítása során.

A kutatás eredménye. Az olvasott szövegértési folyamat *stratégiai*. A napjainkban elterjedt metakognícióra épülő olvasásméletek az előző megközelítésekre alapulva fejlődtek ki ötvözve a nyelvi szintek szerint működő és az előzetes tudáson alapuló folyamatokat. Harris és Hodges a metakogníciót az egyen saját mentális folyamatairól alkotott tudásként és tudatossággként értelmezik, melyet a saját céljai érdekében vett ki, szabályoz es irányít. Ez alapján az olvasás, mint mentális folyamat „feltételezi az olvasó részéről, hogy kiveti,

szabályozza és irányítja magát a folyamatot, vagyis minél fejlettebb az olvasó metakognitív tudása és képessége, annal jobban képes megérteni az olvasott szöveget. Block, Gambrell és Pressley szerint „a jó olvasó (1) kapcsolatot teremt a releváns előzetes tudás és az olvasottak között, (2) gondolkodási folyamatot (eljárást) választ, (3) mentális képeket alkot, (4) kérdéseket tesz fel, (5) következtet, (6) összefoglal, (7) belátja, hogy mit ért meg és mit nem, (8) felszámolja a zavaros dolgokat” [10, p. 137-188], [24].

A hatékony szövegértés tehát nagyban függ attól, hogy az olvasó milyen eljárást, technikát alkalmaz az éppen aktuális olvasási cél elérése érdekében. A legtöbb felfogás ezeket a technikákat tekint olvasási stratégiáknak. Aferbach, Pearson és Paris (2008) meghatározása szerint az olvasási stratégiák „szándékos célirányos kísérletek az olvasó erőfeszítéseinek ellenőrzésére és módosítására a szöveg dekódolásához, a szavak megértéséhez és a szöveg értelmezéséhez” [2, p. 368]. Abbot szerint az olvasási stratégiák „olyan mentális műveletek vagy megértési folyamatok, amelyeket az olvasók választanak és alkalmaznak annak érdekében, hogy értelmezni tudják, amit olvasnak” [1, p. 637].

A különböző elméletekhez kapcsolódóan a szövegértési stratégiáknak is különböző csoportosításai terjedtek el. Barnet megkülönböztet szöveg szintű és szavak szintjén működő olvasott szövegértési stratégiákat. [5, p. 299-328].

Mokhtari és Reichard MARSİ kérdőív (Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory) a metakognitív modellekhez kapcsolódva megkülönböztet meg globális szövegértő, problémamegoldó és olvasást támogató stratégiákat. [17, p. 249-259].

Baker és Boonkit, valamint Oxford általános nyelvtanulási stratégiáira alapozva az olvasásfolyamathoz kapcsolva kategorizálják az olvasott szövegértési stratégiákat, így megkülönböztetnek olvasás előtt, alatt és utáni stratégiákat. [5, p. 299-328], [18].

Az olvasás előtt stratégiákhoz tartozik a szöveg címének, témájának átolvasása, a kapcsolódó képek megtekintése, az előzetes tudás aktiválása, jóslások, és kérdések feltevése az olvasandó szöveggel kapcsolatban. Olvasás alatti stratégiák a szöveg gyors átfutása átfogó kép alkotása érdekében, a szöveg fő mondanivalójának megértése, vagy a specifikus információk kikeresése. Olvasás utáni stratégiákhoz sorolják az olvasott szöveg összefoglalását, a következtetések levonását, bizonyos részek újbóli áttanulmányozását, vagy a véleményalkotást. [5, p. 299-328].

Az írott szövegalkotási folyamat stratégiai. Az írott szöveg alkotásának témájára épülő kutatások terén megfigyelhető az, hogy kevesebb kutatás kapcsolódik az idegen nyelvi szövegalkotáshoz, mint az anyanyelvihez. [18]. Az anyanyelvi szövegalkotást középpontba állító kutatások azonban jó kiindulópontot jelentenek az idegen nyelven történő írott szövegalkotási folyamat vizsgálatához és annak értékeléséhez. Míg az első íráskutatási vizsgálatok az idegen nyelvi fogalmazásokat egészben vizsgálták, hasonlóan az anyanyelvi produktumokhoz, és megkülönböztetett hatékony és kevésbé hatékony szövegírókat, a '80-as években készült empirikus kutatások már több információval szolgáltattak az írástevékenységről és folyamatáról [18].

A módszertani változásoknak köszönhetően a későbbi kutatások jellemzően már finomítottak kutatási kérdéseiken, és a szövegalkotást fázisaiban vizsgálták. Tehát Graves javaslata szerint az új, folyamatra összpontosító módszertan meg kell, hogy különböztessen olyan fázisokat, mint a tervezés, vázlatkészítés, átdolgozás, szerkesztés és a végső változat beadásának a szakasza. [16, p. 144-156].

Tompkins és Faraj arra is felhívja a figyelmet, hogy nyelvórákon ez a folyamat korántsem lineáris, sokkal inkább rekurzív, vagyis a szövegalkotó vissza visszatér egy korábbi lépéséhez. [8] Laksmi értelmezése szerint ezek a visszalépések segítik a tanulót, hogy azonosítsák és megvitassák a szövegalkotási folyamatot. [16, p. 144-156].

Laksmi modellje szerint a fogalmazási folyamat a következőként épül felt

1. *tervezés szakasza* a tanulók ötleteket gyűjtenek, csoportokba rendezik ezeket az ötleteket, megfogalmazzak egy tézist, valamint vázlatot írnak. A következő stratégiák segíthetik ezt a fázist:

brainstorming, utána olvasás, interjúkészítés, irreleváns ötletek kihúzása, a közel álló ötletek egy csoportba rendezése stb.

2. *vázlatkészítés szakasza* ebben a szakaszban a tanulók egy részletesebb vázlatot készítenek, amelyben a tartalom és nem a forma játszik főszerepet.

3. *átdolgozás szakasza* ilyenkor átolvasásra kerül az írás első vázlatra, ezt bemutatják a tanulók a tanárúknak, részt vesznek konstruktív megbeszélésen a tanárúkkal az írásukról, majd változtatásokat végeznek a tanárúk javaslatai alapján. Kevésbé hatékony szövegírók ezt a fázist arra használják fel, hogy a nyelvtani, helyesírási hibáikat javítsák, holott az elsődleges fókusz itt a tartalmi hibákon kellene, hogy legyen.

4. *szerkesztés szakasza*: ekkor olvassák át mélyrehatóan a szöveget a diákok, hogy javítani tudják a nyelvtani és helyesírási hibákat.

5. *végső változat beadásának szakasza* elkészül a végleges változat, amit be is nyújtanak.

Faraj kutatása megerősítette, hogy a tudatos tervezés a szövegalkotás során és a szakaszok funkciójának alkalmazása segít például az egyetemisták szövegalkotását idegen nyelvből, íráskészségük szignifikánsan javult, miután lerontottak Laksmi szakaszaira az írásfolyamatot. [16, p. 144-156].

Bármilyen idegen nyelven való fogalmazás nagy mennyiségű kognitív és nyelvi folyamatot és stratégiát igényel, aminek következtében a legtöbb nyelvtanuló ezt a részkészséget tartja az egyik legnehezebbnek. [15, p. 219-232].

Zainuddin és Moore továbbá azt fejtették ki, hogy a kultúra által befolyásolt retorikai tradíciók és mintázatok is rendkívüli módon megnehezítik az idegen nyelvi szövegalkotás sikerességét, hiszen ahogyan azt Kaplan kutatásában kimutatta, más nyelvcsaládból származó beszélők gondolat mintái eltérhetnek, ami megnehezíti a szövegalkotás folyamatának tanítását és lebonyolítását. [25, p. 1-19], [11, p. 1-20].

Ezért átfogó szociokulturális ismeretekre is szükség van, amikor egy-egy szövegalkotási feladatot adunk fel a tanulóknak, hogy megértsük az írás folyamatát. [4, p. 139-155]. Ennek ellenére Cole és Feng (2015) szerint nem maga az írás feladat a megterhelő és félelmet keltő, hanem sokkal inkább a visszajelzés, amit a feladat után kapnak a tanulók. [6, p. 1-25].

A kutatás következtetése és a perspektívái. Ha jobban megvizsgáljuk a szövegalkotási folyamatot leíró modelleket, azt figyelhetjük meg, hogy a munkamemória jelent ezek kulcselemét. A rövid távú memória új megközelítése szerint, már nem egy statikus rendszerrel beszélhetünk, hanem egy „dinamikus, modális modellel”, amely a tárolás mellett komplex kognitív műveleteket hajt végre” [3, p. 136-140]. Többek között Kellogg mutatót rá arra, hogy a sikeres szövegalkotási folyamat ismerve a sémáink, fogalmaink mozgósítása a munkamemórián keresztül. A hosszú távú memóriából előhívott tudáselemek az írás során a rövid távú memóriában kerülnek feldolgozásra, és minden változtatást, amit a szövegen eszközölünk a munkamemória végez el [13, p. 57-71], [21, p. 121-146].

A rövid távú memória kapacitásának kihasználása előtt viszont szükség van olyan előzetes tudásra, illetve szókincsre, amit elő is lehet hívni, és amely a hosszú távú memóriában tagolódik. Alapszinten levő fiatal nyelvtanulók szókincse meglehetősen korlátozott és írás során nem áll rendelkezésükre más non-verbális kommunikáció, hogy kifejezzék gondolataikat, ezért az írás folyamata nehezkesé és frusztrálóvá válhat számukra [12, p. 5-12]. További gondot jelent az idő szűkösége is, hiszen megszabott időre kell elvégezniük a feladatot, amely szinten komoly nyomást helyez a tanulókra. Mind ezek mellett a helyesírási és nyelvtani hibák kiemelése végül fokozottan frusztrálóan hathat a nyelvtanulókra és így nem tapasztalják meg, hogy az írás szórakoztató folyamat is lehetne [6, p. 1-25].

Szakértők szerint az attitűd jelentősen befolyásolja, a tanulók osztályzatát, ezen keresztül az olvasott szövegértést, az írott szöveg alkotását és a stratégiahasználatot. Ebből kiindulva megállapítható az, hogy a pozitív nyelvi attitűd kialakítása nemcsak a tantárgy érdemjegyét határozza meg, de a tantárgyi elsajátítás mértékét és a tanulás alatt stratégiahasználatot is. [9].

Felhasznált irodalom

1. Abbot, M. L. (2006). ESL reading strategies Differences in Arabic and Mandarin speaker test performance. *Language Learning*, 56.(4.), 633–670. DOI: 10.1111/j.1467-9922.2006.00391.x
2. Aferbach, P., Pearson, P. D., & Paris, S. G. (2008). Clarifying differences between reading skills and strategies. *The Reading Teacher*, 61.(5.), 364–373. DOI: 10.1598/RT.61.5.1
3. Baddeley, A. (2010). Working memory. *Current Biology* 20.(4.), 136–140. DOI: 10.1016/J.CUB.2009.12.014
4. Baker, B. A. (2008). L2 writing and L1 composition in English: Towards an alignment of effort. *McGill Journal of Education*, 43.(2.), 139–155.
5. Baker, W. & Boonkit, K. (2004). Learning strategies in reading and writing EAP contexts. *RELC Journal*, 35.(3.), 299–328. DOI: 10.1177/0033688205052143
6. Cole, J. & Feng, J. (2015). Effective strategies for improving writing skills of elementary English language learners. *Chinese American Educational Research and Development Association Annual Conference*, 1–25.
7. Doró, K. & Habók, A. (2013). Language learning strategies in elementary school: the effect of age and gender in an EFL context. *Journal of Linguistics and Language Teaching* 4.(2.), 25–37.
8. Faraj, A. K. A. (2015). Scaffolding EFL Students' Writing through the Writing Process Approach. *Journal of Education and Practice*, 6.(13.), 2222–1735.
9. Habók, A. & Magyar, A. (2018). The Effect of language learning strategies on proficiency, attitudes and school achievement. *Frontiers in Psychology* 8.2358. DOI: 10.3389/fpsyg.2017.02358
10. Józsa, K. & Steklács, J. (2012). Az olvasás tanításának tartalmi és tantervi szempontjai. In Csapó, B. & Csépe, V. (Ed.), *Tartalmi keretek az olvasás diagnosztikus értékeléséhez.* (pp. 137–188.) Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
11. Kaplan, R. (1966). Cultural thought patterns in intercultural education. *Language Learning* 16.(1.), 1–20.
12. Kasper, L. F. & Petrello, B. A. (1996). Responding to ESL student writing: The value of a nonjudgmental approach. *Community Review*, 14, 5-12.
13. Kellogg, R. T. (1996). A model of working memory in writing. In Levy, C. M & Ransdell, S. (Ed.), *The science of writing.* (57–71.) Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
14. Kisné Bernhardt, R. (2012). Az anyanyelvi és idegen nyelvi írásbeli szövegalkotás vizsgálata a két tanítási nyelvű középiskolai oktatásban. Doktori disszertáció.
15. Kroll, B. (2001). Considerations for teaching an ESL/EFL writing course. In Celce Murcia, M. (Ed.), *Teaching English as a second or foreign language.* (pp. 219–232). Boston, MA: Heinle and Heinle.
16. Laksmi, E. D. (2006). "Scaffolding" Students' Writing in EFL Class: Implementing process approach. *TEFLIN Journal: A publication on the teaching and learning of English*, 17.(2.), 144–156. DOI:10.15639/teflinjournal.v17i2
17. Mokhtari, K. & Reichard, C. A. (2002). Assessing students' metacognitive awareness of reading strategies. *Journal of Educational Psychology*, 94.(2.), 249–259.
18. Oxford, R. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know.* New York: Newbury House/Harper and Row.
19. Oxford, R. L. & Nyikos, M. (1989). Variables affecting choice of language learning strategies by university students. *The Modern Language Journal*, 73.(3.), 291–300. DOI: 10.1111/j.1540-4781.1989.tb06367.x.
20. Peacock, M. (2001). Match or mismatches Learning styles and teaching styles in EFL. *International Journal of Applied Linguistics*, 11.(1.), 1–20. DOI: 10.1111/1473-4192.00001
21. Pintér, H. (2009). Az írásbeli szövegalkotás. Út a tudáshoz. *Magyar Pedagógia*, 109.(2.), 121–146.
22. Shang, H. F. (2010). Reading strategy use, self-efficacy and EFL reading comprehension. *Asian EFL Journal*, 12.(2.), 18–42
23. Stotsky, S. (1983). Research on reading writing relationships: A synthesis and suggested directions. *Language Arts*, 60.(5.), 627–642.
24. Steklács, J. (2013). *Olvasási stratégiák tanításán tanulása és az olvasásra vonatkozó meggyőződés.* Budapest: Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó.
25. Zainuddin, H. & Moore, R. (2003). Audience awareness in L1 and L2 composing of bilingual writers, *ESL-EJ* 7.(1.), 1–19.

В статтє обоснованнї особенности использования языковых стратегий при обучении иностранному языку. Осуществлен анализ проблемы осознанности чтения и письма при изучении иностранных языков в отечественных и международных научных исследованиях. Акцентировано внимание на двух сферах с применением стратегии - ориентация на осознанное чтение и понимание письма, которые играют доминирующую роль в преподавании иностранных языков. Отмечено, что эффективное осознанное чтение во многом зависит от читателя и от того, какая процедура и техника используется для достижения цели чтения. Определено, что в стратегии обучения иностранному языку важно развитие позитивного речевого отношение, что дает возможность эффективно усваивать иностранный язык.

Ключевые слова: стратегии обучения языку, овладение языком, чтение и письмо, иностранный язык.

В статті обґрунтовано особливості використання мовних стратегій при навчанні іноземної мови. Здійснено аналіз проблеми усвідомленості читання та письма при вивченні іноземних мов у вітчизняних та міжнародних наукових дослідженнях. Акцентовано увагу на двох сферах із застосуванням стратегії - орієнтація на усвідомлене читання та розуміння письма, які відіграють домінуючу роль у викладанні іноземних мов. Наголошено, що ефективно усвідомлене читання багато в чому залежить від читача та від того, яка процедура та техніка використовується для досягнення мети читання. Стратегії читання - це навмисні цілеспрямовані спроби читача перевірити та змінити зусилля з розшифровки тексту, а також розуміти слова та інтерпретувати текст. Визначено, що в стратегії навчання іноземної мови важливим є розвиток позитивного мовного ставлення, що дає можливість ефективно засвоювати іноземну мову. Здатність до правильного читання слід розвивати, використовуючи різноманітні методи читання, зокрема застосовувати читання такого іноземного тексту, що відповідає інтересам учня. Підкреслено, що процес формулювання думки будується за певними етапами: планування, систематизація ідей, формулювання тези та запис ескізу, використовуючи такі методи в стратегії як мозковий штурм, інтерв'ю, групування близьких ідей у групи тощо; ескізний етап - підготовка ескізу ідей, в якому провідну роль відіграє зміст, а не форма; попередній розгляд підготовленого матеріалу, конструктивне обговорення та виправлення граматичних, орфографічних помилок; редагування; проектування остаточного варіанту формулювання думки.

Ключові слова: стратегії навчання мови, оволодіння мовою, читання та письмо, іноземна мова.